

ANTI-PESTPROTOCOL

Samen school zijn:
Ondernemend onderwijs
in een veilige omgeving

S.G. De Rooi Pannen
Afdeling vmbo Tilburg
Dr. Ahausstraat 1
5042 EK TILBURG
013-5002400
www.derooi pannen.nl

INHOUDSOPGAVE

1. Vooraf

2. Communicatie

3. Pesten

- Wat is pesten?
- Hoe wordt er gepest?
- De gepeste leerling
- Mogelijke signalen van gepest worden
- De pester
- De meelopers en de andere leerlingen
- Het aanpakken van pesten

4. Het pestprotocol

- Uitgangspunten
- De vijfsporenaanpak
- Preventieve maatregelen

5. De rol van de anti-pestcoördinator

6. Het stappenplan na een melding van pesten

- Vakdocenten
- De mentor
- De anti-pestcoördinator
- Het pestproject
- Schorsing
- Schoolverwijdering
- De rol van de anti-pestcoördinator

7. Digitaal pesten ofwel Cyberpesten

- Sociale media
- Videoplatforms
- Beeldpesten
- Sexting
- Beeldverspreiding
- Mogelijke gevolgen
- Stap 1: het probleem definiëren
- Stap 2: actie ondernemen
- Stap 3: communiceren

8. Anti-pestprogramma's

9. Bijlagen

- Bijlage I (Het Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten)
- Bijlage II (Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling)
- Bijlage III (Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest)
- Bijlage IV (Tips voor leerlingen om veilig te internetten)
- Bijlage V (Links voor bruikbare adressen bij cyberpesten)
- Bijlage VI (Pestmeter)
- Bijlage VII (Stappenplan na een melding van pesten)

1. VOORAF

Dit is het pestprotocol van SG. De Rooi Pannen, afdeling VMBO Tilburg. Hierin staan afspraken wat we doen bij pesten en hoe we pestgedrag kunnen voorkomen.

Dit protocol is er om het schoolpersoneel, leerlingen en hun ouder(s)/verzorger(s) te informeren over alles wat de school wil doen om een zo veilig mogelijk schoolklimaat te hebben.

Door regels en afspraken zichtbaar te maken, durven kinderen en volwassenen elkaar aan te spreken wanneer er zich ongewenste situaties voordoen.

Afhankelijk van alle andere ontwikkelingen binnen de school zal ook het handelen rond pesten zich verder ontwikkelen. In dat geval zal dit protocol aangepast worden.

De aanpak van pesten heeft echter een duidelijk eigen karakter. Dit protocol is naar onze school geschreven.

2. COMMUNICATIE

Een goede samenwerking en communicatie tussen de school en ouder(s)/verzorger(s) is erg belangrijk. Je kunt hier dan ook een groot voordeel behalen. Daarom wordt hieronder beschreven wat u van ons als school kan verwachten en wat wij van u en uw kind verwachten.

Wat u mag verwachten van onze school?

- U mag verwachten dat het personeel van de school respectvol omgaat met uw kind.
- U mag verwachten dat het personeel onderling respectvol met elkaar omgaat.
- Zij zijn zich bewust van het gezegde: *“een goed voorbeeld doet volgen”*.
- Het voorbeeldgedrag van het personeel nodigt leerlingen uit om over te stappen naar de wereld van wederzijds respect.
- Doet zich een probleem voor op school, dan mag u van de leerkracht/mentor verwachten dat hij/zij daarmee oplossingsgericht aan de slag gaat.
- De leerkrachten hebben u nodig om tot een goede oplossing te komen die goed is voor uw kind, maar ook voor de andere leerlingen, hun ouders, de leerkrachten en de school.

Wat wordt van u als ouder(s)/verzorger(s) verwacht?

Het oplossen van conflicten tussen kinderen is zelden een probleem, als op basis van het voorgaande met elkaar wordt overlegd. Van de ouders wordt verwacht dat zij zich aan de volgende vuistregels houden.

- U spreekt met respect over de leerkracht/mentor. Dit doet de leerkracht/mentor ook over u.
- Als u zich zorgen maakt om het welzijn van uw kind of het welzijn van andermans kind, overlegt u dit met de mentor, zorgcoördinator of adjunct-directeur. Uitgangspunt daarbij is dat u in gesprek gaat met het doel een oplossing te zoeken die goed is voor u en uw kind, maar ook goed is voor de andere leerlingen. De school is hierin uw medestander.

Wat wordt er van de leerlingen verwacht?

- Wij verwachten van de leerlingen dat zij eerst het conflict zelf proberen op te lossen.
- Als kinderen vervelend doen, blijf dan rustig en laat je niet op de kast jagen. Vraag indien nodig, hulp aan de mentor.

Samengevat: Bij problemen van pesten of agressie zullen de leerkracht/mentor, directie en ouder(s) / verzorger(s) hun verantwoordelijkheid nemen en overleg voeren met elkaar met het doel een goede oplossing te vinden die ook in de toekomst houdbaar is. Voorbeeldgedrag van leerkrachten/mentoren en ouder(s) / verzorger(s) is daarbij van groot belang!

3. PESTEN

Wat is pesten?

We spreken van pestgedrag als dezelfde leerling regelmatig en systematisch bedreigd, getreiterd en geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend. Een klimaat waarin gepest wordt, is voor iedereen vervelend. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen.

Het lastige is dat veel pestgedrag zich stiekem afspeelt, zodat het moeilijk is om er grip op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten leerkrachten en anderen niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan. Onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel hebben echter een taak (samen met de ouder(s)/verzorger(s) en de leerlingen zelf) bij het tegengaan van pesten.

Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hierom durven vragen. Volwassenen moeten in de gaten hebben als er gepest wordt. Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben.

Voor mentoren betekent het dat ze groepsgesprekken houden, aandacht hebben voor de groeps sfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Hoe wordt er gepest?

Met woorden:

- vernederen, belachelijk maken, treiteren
- schelden
- dreigen
- met bijnamen aanspreken
- gemene briefjes, mailtjes, sms'jes en appjes schrijven

Lichamelijk:

- trekken aan kleding, duwen en sjoeren
- schoppen en slaan
- krabben en aan haren trekken
- wapens gebruiken

Achtervolgen:

- opjagen en achterna lopen
- in de val laten lopen, klem zetten of rijden
- opsluiten

Uitsluiting:

- doodzwijgen en negeren
- uitsluiten van feestjes
- bij groepsopdrachten

Stelen en vernielen:

- afpakken van kledingstukken, schoeltas, schoolspullen
- kliederen op boeken
- banden lek prikken, fiets beschadigen

Afpersing:

- dwingen om geld of spullen af te geven
- het afdwingen om iets voor de pestende leerling te doen.

De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en hoe ze om gaan met anderen te maken hebben. Bovendien worden kinderen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties.

Leerlingen die gepest worden, doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze bespelen een ander instrument, doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet of ze praten Standaard Nederlands in plaats van Tilburgs.

Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt
- het probleem lijkt onoplosbaar
- het idee dat het niet mag, klikken.

Mogelijke signalen van gepest worden

- Niet meer naar school willen.
- Thuis niet meer over school vertellen.
- Nooit meer andere kinderen mee naar huis nemen of bij anderen gevraagd worden.
- Slechtere resultaten op school dan vroeger.
- Regelmatig spullen kwijt zijn of met kapotte spullen thuiskomen.
- Regelmatig hoofdpijn of buikpijn hebben.
- Blauwe plekken hebben op ongewone plaatsen.
- Niet willen slapen, vaker wakker worden, bedplassen, nachtmerries hebben.
- De verjaardag niet willen vieren.
- Niet buiten willen spelen.
- Niet alleen een boodschap durven doen.
- Niet meer naar een bepaalde club of vereniging willen gaan.
- Bepaalde kleren niet meer willen dragen.
- Thuis prikkelbaar, boos of verdrietig zijn.
- Zelf blessures scheppen om niet naar school te hoeven.

De pester

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair, maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig, want het slachtoffer vraagt er immers om om gepest te worden.

Pestgedrag kan een aantal dieperliggende oorzaken hebben:

- Problematische thuissituatie.
- Vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.
- Moeten spelen van een niet-passender rol.
- Voortdurende strijd om de macht in de klas.
- Het niet goed doen op school (slechte cijfers of een laag niveau).
- Te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid.

De meelopers en andere leerlingen

Meelopers zijn leerlingen die soms meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te doen met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

De meeste leerlingen doen niets als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze het slachtoffer niet helpen of hulp inschakelen.

Het aanpakken van pesten

Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school. De grote vraag is hoe dat het beste kan en vooral ook hoe we dat als school het beste kunnen aanpakken.

4. HET PESTPROTOCOL

Het pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van de school en de ouders waarin is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde manier gaan aanpakken.

Uitgangspunten

Een dergelijk protocol kan alleen werken als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

- 1) Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen; personeel, ouder(s)/verzorger(s) en leerlingen. Met het ondertekenen van het Nationaal onderwijsprotocol (zie bijlage I) laten alle betrokken partijen zien, dat zij bereid zijn tot samenwerking om de problemen rond pesten aan te pakken.
2. De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
3. Het personeel moet pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
4. De school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt.
5. De school ontplooit preventieve(les)activiteiten.

De vijfsporenaanpak

Door het ondertekenen van het Nationaal onderwijsprotocol heeft de school zich verbonden aan de vijfsporenaanpak. Dit houdt in:

De algemene verantwoordelijkheid van de school

- De school zorgt dat de schoolleiding, de mentoren en de docenten voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.
- De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school zo optimaal mogelijk is

Het bieden van steun aan de jongere die gepest wordt

- Het probleem wordt serieus genomen.
- Er wordt uitgezocht wat er precies is gebeurd.
- Er wordt overlegd over mogelijke oplossingen.
- Het aanbieden van hulp door de anti-pestcoördinator.

Het bieden van steun aan de pester

- Het confronteren van de jongere met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester.
- De achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen.
- Wijzen op gebrek aan empathisch vermogen dat zichtbaar wordt in het gedrag.
- Het aanbieden van hulp door de anti-pestcoördinator.

Het betrekken van de middengroep bij het probleem

De mentor bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen hierin. Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en wat de klas kan bijdragen aan een verbetering van de situatie. De mentor komt hier in de toekomst op terug.

Het bieden van steun aan de ouder(s)/verzorger(s)

- Ouder(s)/verzorger(s) die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen.
- De school werkt samen met de ouder(s)/verzorger(s) om het pesten aan te pakken.
- De school geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind.
- De school verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.

De ouder(s)/verzorger(s) van leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen.

Echter een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een training aan bijdragen.

Preventieve maatregelen

Elke mentor bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden.

Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en niet als klikken, maar als hulp bieden of vragen wordt beschouwd.

In de leerjaren 1 t/m 4 wordt aandacht besteed aan pesten in meerdere mentorlessen. Ook nemen wij als school deel aan de Week tegen Pesten, waarbij de mentor een keuze kan maken uit verschillende oefeningen en discussies.

Indien een mentor of docent daartoe aanleiding ziet, besteedt hij/zij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgesprek. Hierbij worden de rol van de pester, het slachtoffer, de meelopers en de stille getuigen benoemd.

Van de gesprekken rond pesten worden aantekeningen gemaakt, die door de mentor worden bewaard in het leerlingvolgsysteem van, zowel de pester als het slachtoffer.

5. DE ROL VAN DE ANTI-PESTCOÖRDINATOR

Het is belangrijk dat ouders en leerlingen een betrekkelijk laagdrempelig aanspreekpunt hebben binnen de school wanneer er sprake is van pesten. De school is verplicht om een anti-pestcoördinator beschikbaar te hebben. Het gaat dan om twee hoofdtaken: de coördinatie van het anti-pestbeleid op school en de belangenbehartiging van ouder(s)/verzorger(s) en leerlingen. Met belangenbehartiging wordt bedoeld dat de anti-pestcoördinator, na de mentor, een aanspreekpunt is voor leerlingen die worden gepest, die willen praten over een situatie waarin gepest wordt of vragen hebben over pesten. De anti-pestcoördinator is degene die hierin bemiddelend kan optreden of ervoor zorgt dat de betreffende leerling wordt doorverwezen. Hetzelfde geldt voor de ouders. Het is belangrijk dat voor belanghebbenden duidelijk is waar ze terecht kunnen voor alle zaken in relatie tot pesten.

De rol van de anti-pestcoördinator

De anti-pestcoördinator

- ondersteunt waar nodig mentoren en zorgcoördinatoren tijdens de verschillende fasen in het proces
- biedt op vrijwillige basis individuele begeleiding aan de pester en de gepeste.
- kan waar nodig een inbreng hebben tijdens de mentorlessen.
- biedt kleinere trainingen aan bij specifieke hulpvragen, zoals bijvoorbeeld een assertiviteitstraining (hooguit vier keer).
- attendeert ouder(s)/verzorger(s) op het bestaan van anti-pestcoördinator
- vraagt aan het begin van het jaar aandacht voor de problematiek via de Pannenpost (= schoolkrant).

De taken van de anti-pestcoördinator:

- fungeren als aanspreekpunt voor ouders en leerlingen/belangenbehartiging in het kader van het anti-pestbeleid.
- leveren van een actieve bijdrage aan een sociaal veilig schoolklimaat door het geven van voorlichting en organiseren van preventieve activiteiten.
- fungeren als gesprekspartner op het gebied van sociale veiligheid.
- coördinatie van anti-pestbeleid van de school.
- opvang en ondersteuning van de klager bij het schoolintern oplossen van een probleem/conflict omtrent ongewenst gedrag.

6. HET STAPPENPLAN NA EEN MELDING VAN PESTEN

Vakdocenten

Wanneer de vakdocenten pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, melden zij dit bij de mentor. Zo kan er hulp in gang worden gezet.

De mentor

1. Wanneer het pesten plaatsvindt in klassenverband, praat de mentor eerst met de gepeste en later met de pester apart. Een leidraad voor deze gesprekken is te vinden in bijlage II en III.
2. Vervolgens organiseert de mentor een gesprek tussen beide leerlingen en probeert tot goede afspraken te komen.
3. De mentor bespreekt direct het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
4. De mentor praat met de klas. Dit is belangrijk in verband met het herstellen van de groeps sfeer en om te benadrukken welke verantwoordelijkheid ieder groepslid heeft.
5. Indien het probleem zich herhaalt, meldt de mentor het gedrag aan de adjunct-directeur van de leerling(en). Hij /zij overhandigt de adjunct-directeur het dossier met daarin de gebeurtenissen en de afspraken die zijn gemaakt. De adjunct-directeur gaat in gesprek met de anti-pestcoördinator.

De anti-pestcoördinator

1. De anti-pestcoördinator neemt bij herhaling van het pestgedrag en wanneer het pesten het klassenverband overstijgt, de rol van de mentor over.
2. Hij/zij heeft zo nodig een gesprek met de gepeste en de pester apart of organiseert direct een gesprek tussen beiden.
3. In het contact met de pester is het doel drieledig, namelijk:
 - confronteren (zie bijlage III)
 - mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen
 - helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten
4. In het contact met de gepeste wordt gekeken of hij sociaal gedrag vertoont, waardoor hij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.
5. Hij/zij adviseert zo nodig, zowel aan de pester als de gepeste.
6. Hij/zij stelt alle betrokken ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte wanneer er sprake is van herhalend gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
7. Hij/zij bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouders.
8. Hij/zij koppelt alle informatie weer terug naar de mentor.

Het pestproject

Wanneer de pester opnieuw in pestgedrag vervalt, wordt hij ertoe verplicht om een individueel programma te volgen. Dit vindt plaats in de eigen tijd en dus niet tijdens schooltijd. Het doel van dit programma is reflectie en het gevoelig maken van de pester voor wat hij aanricht bij de gepeste leerling. Het gaat in principe om 6 ontmoetingen en huiswerk. De ouders worden van dit project op de hoogte gesteld.

Schorsing

Wanneer ook het verplichte pestproject geen blijvende vruchten afwerpt, volgt een schorsing van een dag. Daarna krijgt de pestende leerling een meerdaagse schorsing.

Schoolverwijdering

Wanneer de leerling ondanks alle inspanningen van de betrokken partijen koppig blijft volharden in het ongewenste pestgedrag liggen er geen perspectieven meer tot verandering. De school kan en wil geen verantwoordelijkheid meer nemen voor de veiligheid van de overige leerlingen. Er rest de school niets anders dan een schoolverwijdering.

7. DIGITAAL PESTEN OFWEL CYBERPESTEN

Sociale media

Jongeren communiceren via sociale media, zoals Facebook, Instagram, Snapchat, WhatsApp en Twitter. Twee dingen vallen daarbij op:

- beeld wordt steeds belangrijker. Vandaar de toenemende populariteit van nieuwe toepassingen als Pinterest, Path, Gossup;
- de smartphone verdringt de laptop en de desktop-PC als communicatiemedium.

Jongeren communiceren 1-op-1 met elkaar, maar zijn ook aangesloten op groepen. Met één druk op de knop stuur je een foto naar de hele klas.

Videoplatforms

YouTube is veruit de populairste website voor kinderen en jongeren. Daarnaast zijn TikTok, Vimeo, Vine en Keek belangrijke platforms voor het bekijken en publiceren van video's.

Videoplatforms hebben een nog veel groter bereik dan de bovengenoemde sociale media. Een video op YouTube, TikTok of Vimeo kan door de hele wereld bekeken worden.

Beeldpesten

Bij beeldpesten worden er foto's of video's tegen iemands zin doorgestuurd of online gezet. Soms worden de beelden ook eerst bewerkt (faking). Vervolgens kunnen die beelden via-via verspreid worden. Het gaat om beelden die op de één of andere manier beschamend of kwetsend zijn.

Bijvoorbeeld:

- een verkering kan uitgaan, waarna er naaktfoto's of masturbatievideo's uit wraak verspreid kunnen worden;
- een kind kan digitaal worden gepest door zijn of haar foto te bewerken, en de bewerkte foto te verspreiden;
- Ook docenten kunnen de dupe zijn. Compromitterende video's (meestal gemaakt met een smartphone) kunnen online worden gezet op YouTube of Vimeo.

Beeldpesten is geen juridisch begrip. In voorkomende gevallen kan het – net als andere vormen van online pesten – behandeld worden als *stalking* of *smaad/laster*.

Sexting

Sexting is online seks, variërend van flirten tot het verzenden van seksuele beelden, zoals naaktfoto's en masturbatie filmpjes.

Sexting is normaal experimenteel gedrag dat past bij de leeftijd, maar als er beelden verzonden worden, is dat strafbaar, omdat het wettelijk gezien om kinderporno gaat.

Sexting is niet strafrechtelijk te vervolgen *als er niets bijzonders aan de hand is*. Er is wél iets bijzonders aan de hand:

- als de beelden onder dwang tot stand zijn gekomen;
- als de beelden zonder medeweten van de afgebeelde minderjarige tot stand is gekomen
- als ze achteraf gebruikt worden om te pesten;
- als ze openbaar verspreid zijn.

In dat soort gevallen zullen de politie (opsporing) en het Openbaar Ministerie (vervolging) nog steeds actie ondernemen.

Beeldverspreiding

Hét grote probleem is de snelle en onbeheersbare verspreiding van beelden:

- de platform-eigenaar is vaak moeilijk bereikbaar, waardoor compromitterende foto's en video's niet snel van een site verwijderd kunnen worden;
- het is onvermijdelijk dat beeldmateriaal eindeloos gekopieerd, geretweet en herplaatst wordt; naar de politie gaan lost niet direct alles op. Ten eerste is het niet handig alles meteen te laten verwijderen, omdat je daarmee bewijsmateriaal vernietigt. Ten tweede kan een eventuele aangifte vele weken in beslag nemen, waardoor de verspreiding ondertussen door kan gaan.

Mogelijke gevolgen

De verspreiding van compromitterende beelden kan ernstige gevolgen hebben. Denk aan:

- emotionele gevolgen bij de betrokken kinderen;
- idem bij de overige leden van de schoolgemeenschap;
- conflicten tussen ouders en school;
- juridische gevolgen;

- media-aandacht;
- imago-schade.

Kenmerken

- Cyberpesten gebeurt vaak anoniem. De daders voelen zich veilig, onbereikbaar en onherkenbaar, waardoor ze weinig terughoudend zijn.
- Cyberpesten is ernstiger dan "gewoon" pesten, omdat dader en slachtoffer niet in direct contact met elkaar staan, maar enkel virtueel via de computer verbonden zijn. Ook worden hierdoor grenzen verlegd en gaat de dader verder. De dader voelt zich minder geremd, waardoor meerdere mensen het te weten komen.
- Niet enkel fysiek of sociaal dominante personen doen aan cyberpesten. Door zijn kennis over het internet voelt de dader zich vaak machtiger dan het slachtoffer en denkt dan 'veilig achter de computer' zijn slag te mogen slaan.
- Het slachtoffer voelt zich onveiliger dan bij gewoon pesten want hij is nergens vrij; niet op het werk, school of thuis.
- De impact van cyberpesten is groter dan bij gewoon pesten, want er zijn veel meer toeschouwers door het medium internet.
- Cyberpesten is niet terug te draaien – vaak blijven de gegevens op internet bestaan, zodat het slachtoffer er jaren nadien nog mee geconfronteerd kan worden.

STAP 1: Het probleem definiëren

Ga na wat er aan de hand is, en wat de impact daarvan is (Als er sprake is van grooming en dus druk/dwang, dan is het wenselijk dat anderen het slachtoffer zo min mogelijk vragen naar 'de hoed en de rand' om beïnvloeding te voorkomen);

- raadpleeg het slachtoffer en de ouders, en inventariseer hun wensen;
- betrek de anti pestcoördinator en de mentor erbij;
- bedenk wat er nodig is om het slachtoffer een veiliger gevoel te geven;
- ga na of er psychologische hulp nodig is;
- ga na of er crisismanagement of crisis-communicatie nodig is (eventueel met behulp van een extern bureau);
- ga ook na of er sprake is van een strafbaar feit. Een overzicht van strafbare feiten is te vinden in de brochure van de politie over sociale media en schoolveiligheid.
<http://www.kennisnet.nl/sectoren/mbo/actueel/de-politie-over-sociale-media-en-schoolveiligheid/> . Overleg zo nodig met de politie hierover en bepaal in onderling overleg of het al dan niet wenselijk is (voor de school of de ouders) om aangifte dan wel een melding te doen.

STAP 2: Actie ondernemen

De eerste reflex zal zijn om het schadelijke beeldmateriaal zo snel mogelijk te (laten) verwijderen. Dat is echter gemakkelijker gezegd dan gedaan:

- het is moeilijk om in contact te komen met de bedrijven die de beelden hosten;
- als je al in contact komt met zo'n bedrijf, komt je klacht op een grote stapel;
- beelden die als kinderporno beschouwd kunnen worden, worden met hoge prioriteit behandeld, maar in andere gevallen kan er gesteggeld worden over de vraag of de gebruiksvoorwaarden al dan niet geschonden zijn;
- gedistribueerd materiaal (verspreid over individuele gebruikers) is sowieso niet makkelijk te verwijderen.

Daarnaast moet je je altijd afvragen of het verwijderen van beeldmateriaal er niet toe kan leiden dat er daardoor bewijsmateriaal voor een juridische procedure verdwijnt.

Kortom: bezint eer ge begint. Wij raden het volgende aan:

- raadpleeg de plaatselijke politie;
- overleg met Meldknop.nl
- bel met Help Wanted (071-5162900)

STAP 3: Communiceren Met de ouders

Sommige slachtoffers, of eigenlijk hun ouders, eisen openbare excuses van de dader, bijvoorbeeld via Twitter. Anderen willen juist vooral geen ruchtbaarheid geven aan het voorval. Adviseer ouders (en ook leerlingen) om *niet* online te reageren. Het kan escalatie in de hand werken en heeft het risico dat de ware identiteit van het slachtoffer bekend wordt. De emoties lopen vaak hoog op, zeker als de dader bekend is. Het kan ook voorkomen dat ouders zó boos zijn dat ze de dader met gelijke munt terug willen betalen. Dat is begrijpelijk, maar niet handig (en ook strafbaar).

Wees er ook op voorbereid dat ouders de school via sociale media zullen aanspreken. U zult dus vragen

krijgen. Heeft u heldere statements geformuleerd? En heeft u iemand beschikbaar die online kan reageren?

Met de klasgenoten

Praat in een vroeg stadium met de klasgenoten van het slachtoffer (als het slachtoffer en de ouders dat goed vinden). Gaat het om een grote zaak, en hebben veel leerlingen de beelden gezien, dan moet er met alle leerlingen worden gesproken.

Vertel op hoofdlijnen wat er is speelt, wat het emotioneel doet met het slachtoffer, en wat de gevolgen zijn als je de beelden hebt gedeeld. Waarschijnlijk heb je dan een strafbaar feit gepleegd. Draag de leerlingen op om belastend materiaal uit hun telefoon te verwijderen en verbied verdere verspreiding. Vraag de leerlingen ook om het slachtoffer niet nog extra te straffen. Het kan iedereen overkomen, en als je in zo'n vervelende situatie zit, is het fijn om je gesteund te voelen door anderen (uit de klas of van school).

Waarschijnlijk lukt het niet helemaal om al het beeld te laten verdwijnen binnen de school, maar dat kan nooit een reden zijn om deze stap achterwege te laten. De dringende opdracht om de beelden te verwijderen past bij de ernst van de mogelijke gevolgen en is dan ook pedagogisch gezien noodzakelijk.

Wijs de leerlingen op Meldknop.nl. Deze site biedt hulp bij allerlei problemen op internet, waaronder de verspreiding van ongewenste foto's en filmpjes.

Met de docenten

Docenten krijgen ongetwijfeld vragen, van ouders en van leerlingen. Help ze met goede, heldere informatie die zij weer door kunnen geven.

Met de media

Als het om een grote zaak gaat, is de kans groot dat de media ervan zullen horen en dat ze er aandacht aan zullen besteden. Zet alle highlights op een rijtje, en bedenk vooraf wat u wilt vertellen. Geef ook tips over veilig internet voor ouders en kinderen. Dat verhaal plaatst u op de school-site. Wees transparant. Laat zien dat uw school niet bang is voor zijn reputatie, maar dat het u echt gaat om de veiligheid en het welzijn van uw leerlingen.

8. Anti-Pestprogramma's

Veel methodemakers van anti-pestprogramma's hebben keihard gewerkt om hun methode erkend te krijgen door oud-staatssecretaris Dekker.

De vraag is uiteraard of we er zijn met (voorlopig) goedgekeurde programma's. Het is belangrijk dat methodes onderzocht worden. De nu voorlopig goedgekeurde programma's wil oud-staatssecretaris Dekker ook verder in de praktijk laten onderzoeken de komende jaren.

Maar met een programma alleen red je het niet. Het gaat vooral om attitude bij de volwassenen (leraren en ouders) om elk kind te zien en te erkennen dat elk mens anders is. De volwassenen dienen een levend voorbeeld hierin te zijn.

Hieronder de vele bekende methodes en de methodes die door oud-staatssecretaris Dekker zijn goedgekeurd. Scholen mogen echter zelf weten welke methode ze kiezen.

Deze link bevat de Beoordeling anti-pestprogramma's Rapportage van de commissie voor het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

9. BIJLAGEN

- Bijlage 1 (Het Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten)
- Bijlage 2 (Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling)
- Bijlage 3 (Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest)
- Bijlage 4 (Tips voor leerlingen om veilig te internetten)
- Bijlage 5 (Links voor bruikbare adressen bij cyberpesten)

Bijlage 1: Nationaal Onderwijsprotocol tegen Pesten

Het Nationaal onderwijsprotocol tegen Pesten beoogt via samenwerking het probleem van het pestgedrag bij kinderen aan te pakken en daarmee het geluk, het welzijn en de toekomstverwachting van kinderen te verbeteren.

De ondertekenaars van dit protocol verklaren het volgende:

- *Pesten is een wezenlijk en groot probleem. Uit onderzoek blijkt dat één op de vier kinderen (+ 375.000) in het basisonderwijs en één op de zestien leerlingen (+ 56.000) in het voortgezet onderwijs slachtoffer zijn van pestgedrag. Pestgedrag is schadelijk tot zeer schadelijk voor kinderen, zowel voor de slachtoffers als voor de pesters. De omvang en zwaarte van het probleem leiden tot de noodzaak van een aanpak door alle opvoeders van kinderen en jongeren, in het bijzonder door de leraren en door de ouders.*
- *Het bevoegd gezag en directie gaan, om een passend en afdoend antwoord te vinden op het pestprobleem, uit van een zo goed mogelijke samenwerking tussen leraren, ouders en leerlingen, gebaseerd op afgesproken beleid dat gericht is op samenwerking.*
- *Onze school wenst een samenwerking, zoals bedoeld onder punt 2., ook daadwerkelijk aan te gaan, te stimuleren en te onderhouden.*
- *De ondertekenaars van dit protocol verbinden zich daarom het volgende te doen:*
 - o *het werken met de 'vijfsporenaanpak';*
 - o *het bewust maken en bewust houden van de leerlingen van het bestaan en de zwaarte van het pestprobleem;*
 - o *het bewust maken en bewust houden van de (levenslange) gevolgen van pesten;*
 - o *een gerichte voorlichting over de preventie en de aanpak van het pesten aan alle ouders van de school;*
 - o *het zorgen voor een voor iedere aan de school verbonden persoon toegankelijke, actuele informatie over het*
 - o *pestprobleem, met als speciaal aandachtspunt informatie voor de leerlingen;*
 - o *het beschikbaar stellen van geld waarmee de scholing van personeelsleden, lesmaterialen, lezingen, activiteiten voor ouders, de aanschaf van boeken en andere informatie wordt bekostigd;*
 - o *het invoeren van een sociaal-emotioneel leerlingvolgsysteem op school, zodat probleemgedrag bij leerlingen zo vroeg mogelijk kan worden onderkend en tegengegaan.*
- *De ondertekenaars verklaren zich in principe bereid tot deelname aan een periodieke zelfevaluatie (bijvoorbeeld de PestTest ®) binnen een door de medezeggenschapsraad vastgestelde termijn.*
- *Als het protocol is ondertekend, wordt een kopie op een duidelijk zichtbare plaats opgehangen in de school. De tekst van het protocol wordt verder bekend gemaakt via de schoolkrant en op middels een link op de website van de school.*
- *Het bevoegd gezag en de directie zorgen er verder voor dat naar aanleiding van de ondertekening van dit protocol een beleid tegen het pesten wordt geformuleerd. Dit beleid wordt in het schoolplan en de schoolgids opgenomen.*

Naam en plaats van de school:

Getekend namens:

Bevoegd gezag Directie/personeel

.....

Medezeggenschapsraad Ouderraad/oudervereniging Leerlingenraad

.....

Bijlage 2: Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem
- Door wie wordt je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak wordt je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er jongeren die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

Aanpak

Bespreeksamen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:

- Hoe communiceert de leerling met anderen?
- Welke lichaamstaal speelt een rol?
- Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
- Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?

Gepeste jongeren lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met ze. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Ergens is er iets in zichzelf dat de pester gelijk geeft. Besteed hier aandacht aan want niemand kan een ander klein maken zonder dienstoestemming.

Bijlage 3: Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- de leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan
- Achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde. Confronteren is:

- probleemgericht en richt zich op gedrag wat waar te nemen is. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent! Zodra we gaan interpreteren reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.
- relatiegericht. Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie, bijvoorbeeld. Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. **Zeg nooit: Je bent heel gemeen.** Je wilt duidelijk verder met de jongere. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.
- specifiek blijven. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.
- veranderingsgericht. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemt is, richt jij je op het waarom? Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.

Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen? Biedt zo nodig hulp aan van de anti-pestcoördinator (op vrijwillige basis).

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt (zie richtlijnen pesten).

Bijlage 4: Tips voor leerlingen

Wat kun je doen om digitaal pesten en misbruik te voorkomen?

- Bedenk dat niet alles waar is, wat je op het internet tegenkomt.
- Gebruik een apart hotmailadres om jezelf te registreren op websites. Kies een e-mailadres dat niet je eigen voor- en achternaam volledig weergeeft.
- Gebruik altijd een bijnaam als chat.
- Zorg dat je wachtwoorden geheim blijven en niet makkelijk te raden zijn. Als anderen wel binnen zijn gekomen, neem dan contact op met de beheerder van de site.
- Als je een vervelend gevoel hebt over iets wat je hebt gezien of meegemaakt, vertrouw dan op je gevoel en vertel het aan iemand die je vertrouwt.
- Blijf zelf respectvol naar anderen, scheld niet terug.
- Ga weg uit de chatroom als er iets vervelends gebeurt.
- Verwijder onbekende mensen uit je contactlijst.
- Bel of mail niet zomaar met personen die je alleen van internet kent, spreek niet met ze af zonder dat je ouders dit weten.
- Verstuur zelf geen flauwe grappen, dreigmail of haat smsjes/apps
- Geef geen persoonlijke informatie aan mensen die je alleen van chatten kent. Let vooral op bij foto's van jezelf. Als je een foto op internet zet, kan deze gemakkelijk gekopieerd en op een andere website geplaatst worden. Zo kan hij jarenlang terug te vinden zijn. Foto's kunnen ook bewerkt worden.
- Wees zeer voorzichtig met het gebruik van je webcam. Jouw beelden kunnen worden opgeslagen en gebruikt worden om ze aan andere personen te laten zien of voor doeleinden gebruikt worden die jij niet wilt.

Wat kun je tegen cyberpesten en misbruik doen?

- Niet persoonlijk opvatten als het van mensen komt die je niet kent. De anonimiteit van internet maakt dat mensen makkelijker gaan schelden.
- Reageer niet op pestmails of andere digitale pesterijen. Verwijder de e-mail zo mogelijk zonder hem te openen. Als je niet reageert, gaan pesters vaak op zoek naar iemand anders om te pesten.
- Blokkeer de afzender. Als het gaat om sms'jes op de mobiele telefoon, dan heb je soms de mogelijkheid om nummers te blokkeren.
- Bewaar de bewijzen. Maak een print of sla ze op. Van het IP-adres van de e-mail kan soms worden afgeleid, van welke computer de e-mail verzonden is. Een provider heeft vaak een helpdesk die klachten over nare mail aan kan nemen. Men heeft daar ook de technische mogelijkheden om na te gaan wie de mail heeft verstuurd. Bel de helpdesk op.
- Ga naar je mentor of afdelingsleider toe op school. Deze zal je verder helpen om het pestgedrag te stoppen.
- Bij stalken kun je aangifte doen bij de politie. Het is strafbaar. Voor meer informatie over aangifte doen: www.pestenislaf.nl

Bijlage 5: Links voor bruikbare adressen bij cyberpesten

Algemene zoekpagina's

- www.pesten.startkabel.nl
- www.pesten.startpagina.nl

Pesten (algemeen)

- www.pestweb.nl, Website van het APS met informatie, advies en tips over pesten voor kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten.
- www.pesten.net, Voor en door slachtoffers. Opgericht door Bob van der Meer.

Cyberpesten / veilig internetgebruik / veilige school

- www.stopdigitaalpesten.nl
- <http://www.digitaalpesten.nl/> Campagne van SIRE (Stichting Ideële Reclame)
- www.digibewust.nl, Een informatieve site van het Ministerie van Economische zaken, over het veilig gebruik van internet.
- www.ppsi.nl, PPSI is het expertisecentrum van het APS op het gebied van het voorkomen en bestrijden van seksuele intimidatie en seksueel misbruik in het onderwijs. Je kunt er ook terecht voor informatie over pesten, agressie, geweld, discriminatie en racisme.
- www.schoolveiligheid.nl, Centrum School en Veiligheid van het APS verzamelt en verspreidt informatie en deskundigheid op het gebied van schoolveiligheid.
- www.veilig.kennisnet.nl, Handreikingen en links voor ouders, leraren, kinderen, scholieren, schoolmanagers en ICT-coördinatoren.
- www.mediawijsheidsscholen.nl

Films met als thema pesten

- Bluebird
- Mean creek
- Mean girls
- Spijt

Bijlage 6: De pestmeter

Uitleg

Wij willen graag dat jij en je klasgenoten met plezier naar school gaan.
Misschien ga je al met plezier naar school.
et kan ook zijn dat je niet met plezier naar school gaat, omdat je gepest wordt.

Om iets tegen pesten te kunnen doen, moet de school natuurlijk wel weten of er gepest wordt. Jij kunt daarbij helpen door deze test in te vullen.

Datum:

Naam:

Klas:

Hoe vaak word je gepest? Kruis alsjeblift 1 antwoord aan.

- Ik word nooit gepest.
- Ik word ongeveer 1x per jaar gepest.
- Ik word ongeveer 1x per maand gepest.
- Ik word ongeveer 1x per week gepest.
- Ik word ongeveer 1x per dag gepest.
- Ik word meerdere keren per dag gepest.

Waar word je gepest? Je mag meer antwoorden invullen.

- Ik word nergens gepest.
- Ik word in het klaslokaal gepest als de leerkracht erbij is.
- Ik word in de klas gepest als de leerkracht even weg is.
- ...Ik word in de kleedkamer van de gym gepest.
- ... Ik word in de kleedkamer van de horeca gepest.
- Ik word op de gang gepest.
- Ik word in de pauze gepest (binnen bij het eten en drinken)

- Ik word in de pauze buiten gepest. (0..kleine pauze 0..grote pauze)
- Ik word gepest voor schooltijd op het plein.
- Ik word gepest van huis naar school toe / van school naar huis toe.
- Ik word gepest via internet/ whats app/ social media
-Ergens anders, namelijk.....

- Door wie word je gepest? En wat doet of doen de pester(s):

- Wie helpt jou wel eens tegen het pesten? Hoe word je geholpen?

- Welke kinderen worden volgens jou elke daggepest?

- Door wie worden ze gepest?

- Ik vind de sfeer in mijn klas vervelend / plezierig, omdat.....

Bijlage 7: Stappenplan na een melding van pesten

Vakdocenten

Wanneer de vakdocenten pesten waarnemen, redenen hebben om pesten te vermoeden of signalen krijgen van pesten van leerling(en)/ouder(s)/verzorger(s), melden zij dit bij de mentor. Zo kan er hulp in gang worden gezet.

De mentor

6. Wanneer het pesten plaatsvindt in klassenverband, praat de mentor eerst met de gepeste en later met de pester apart. Een leidraad voor deze gesprekken is te vinden in bijlage II en III (anti-pestprotocol).
7. Vervolgens organiseert de mentor een gesprek tussen beide leerlingen en probeert tot goede afspraken te komen.
8. De mentor bespreekt direct het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
9. De mentor praat met de klas. Dit is belangrijk in verband met het herstellen van de groeps sfeer en om te benadrukken welke verantwoordelijkheid ieder groepslid heeft.
10. Indien het probleem zich herhaalt, meldt de mentor het gedrag aan de zorgcoördinator van de leerling(en). Hij/zij overhandigt de zorgcoördinator het dossier met daarin de gebeurtenissen en de afspraken die zijn gemaakt. De zorgcoördinator gaat in gesprek met de anti-pestcoördinator.

De anti-pestcoördinator

9. De anti-pestcoördinator neemt bij herhaling van het pestgedrag en wanneer het pesten het klassenverband overstijgt, de rol van de mentor over.
10. De anti-pestcoördinator zet zo nodig de pestmeter (zie bijlage VII) in om de pestsituatie in beeld te krijgen.
11. Hij/zij heeft zo nodig een gesprek met de gepeste en de pester apart of organiseert direct een gesprek tussen beiden.
12. In het contact met de pester is het doel drieledig, namelijk:
 - confronteren (zie anti-pestprotocol bijlage III)
 - mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen
 - helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten
13. In het contact met de gepeste wordt gekeken of hij sociaal gedrag vertoont, waardoor hij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.
14. Hij/zij adviseert zo nodig, zowel aan de pester als de gepeste.
15. Hij/zij stelt alle betrokken ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte wanneer er sprake is van herhalend gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
16. Hij/zij bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouders.
17. Hij/zij koppelt alle informatie weer terug naar de mentor.

Het pestproject

Wanneer de pester opnieuw in pestgedrag vervalt, wordt hij ertoe verplicht om individueel een programma te volgen. Dit vindt plaats in de eigen tijd en dus niet tijdens schooltijd. Het doel van dit programma is reflectie en het gevoelig maken van de pester voor wat hij aanricht bij de gepeste leerling. Het gaat in principe om zes ontmoetingen en huiswerk. De ouders worden van dit project op de hoogte gesteld.

Schorsing

Wanneer ook het verplichte pestproject geen blijvende vruchten afwerpt, volgt een lesverbod van een dag. Daarna krijgt de pestende leerling een meerdaagse schorsing.

Schoolverwijdering

Wanneer de leerling ondanks alle inspanningen van de betrokken partijen koppig blijft volharden in het ongewenste pestgedrag liggen er geen perspectieven meer tot verandering. De school kan en wil geen verantwoordelijkheid meer nemen voor de veiligheid van de overige leerlingen. Er rest de school niets anders dan schoolverwijdering.